

trada, i, un cop arribat a la cambra de l'amo, i en estar ben convençut de que realment era mort, s'agenollà davant del cadàver, resà un breu moment, silencios, i dirigint-se al servei que el rodejava, digué:

—Pobre Felip! Diguem-li un Pare Nostre.

IX

Ben escatit, per la Justícia, que la mort de l'amo del casal havia estat per la seva voluntat, obeïnt,—deia en una lletra seva—a un «cas de consciència», i ja de retorn dels funerals, el notari de la vila llegí a la família el testament, fet només vuit dies abans de la desgràcia. En ell feia senyora i majora de tots els béns, que detallava minuciosament, la seva filla Concepció, els quals, en el cas de morir sense família, anaven tots al Sant Hospital de la vila, menys en el cas de que es casés amb en Ventureta, que aleshores aquest quedava hereu a sa lliure voluntat.

Deixava també una quantitat—que era la meitat del valor de l'hisenda—a En Bonaventura Ventura, a qui un dia va emparar, «per a pagar-li—deia el testador—la soldada que s'havia guanyat en els anys de treballar, amb lloable desinterès, a la masia».

Per últim, imposava a la seva filla, única, la condició de no poder-se casar fins després de passats cinc anys de la mort del testador, i que llavors podia fer-ho amb qui ella tingués per convenient, encara que el qui ella escollís per marit fós un pobre de solemnitat.

Instituïa maresor del testament al senyor Rector del poble.

Quan el notari hagué acabat de llegir, prengué comiat de la família, puix que ell ja havia complert la seva missió. En Quico, amb la tartana, l'acompanyà a la vila.

No pot pas pintar-se l'emoció i la sorpresa que causà en els oients la lectura del testament, sobre tot en el que es referia a l'obligació imposada a la filla d'esperar cinc anys a casar-se, sense indicar el perquè ho feia, i l'aprovació implícita del casament amb en Ventureta.

La Ció, a qui afectà dolorosament la mort del seu pare, en mig de tot tingué el consol d'entreveure que podria realitzar ses il·lusions, unint-se per sempre amb el seu estimat. Consultat el cas amb el senyor Rector, aquest, amb molt bon intent, no va pas desvanèixer les il·lusions dels dos jovicels, pensant que en l'espai de cinc anys podien passar moltes coses i que llavors ja Nostre Senyor l'hauria cridat a la seva santa glòria.

Per a mossèn Joan, era un cas de consciència, aquell, i no podia pas casar-los ni tampoc donar-los el consentiment per quan fós arribat el terme de la prohibició, imposada en el testament.

X

Aquella mateixa tarda, després del dinar familiar i de la conversa de sobre-taula, elogiant les virtuts del difunt, el senyor Rector s'acomiadà de tota la família, i es dirigí a la Rectoria, on es va trobar amb una visita que poc l'esperava. La seva germana, la Francisca, donava conversa, entretenant-la, a la Madrona, la vella llevadora de la vila.

—Hola, Madrona. Vós per aquí? — digué el Rector en entrar i en veure-la.

—Sí, senyor; he vingut expressament per a parlar amb vostè,— digué la llevadora, tota resolta.

—Bé, molt bé!...—I, tan jovial com sempre, afegí: — I doncs, quines novetats tenim? — Però de seguida es donà compte que la seva germana no havia de sentir les novetats que li portés la Madrona i reprengué:

—Mira, Francisca; avui no em desfassis la xocolata per a

mí; hem dinat tard, i ja puc esperar l'hora de sopar. Entreu, Madrona, entreu—digué, dirigint-se a la llevadora, bo i obrint la porta del seu despatx.

Tancà per dintre, perquè sa germana, tafanera com la coneixia, no els anés a interrompre les oracions amb cap pretext; i, llençant a l'escupidora la punta del cigar que acabava de fumar, bo i prenent seient, digué a la Madrona:

—A veure què serà, això. Seieu, i espliqueu-vos.

—Senyor Rector, -- va dir, tota decidida, aquella dona; — vinc a confessar-li un cas de consciència que ja fa més de vint anys que em pesa.

—Digueu, bona dona, sense cap temença; que ara aquí no hi ha sinó el confessor.

—Doncs he sabut, aquests dies, la desgràcia de la masia i la mort del senyor Felip, i la seva mort em relleva d'un pes feixuc que he vingut suportant durant llarg temps.

El senyor Rector s'anava esverant, tement un nou conflicte. La Madrona continuà:

—Vaig saber, com tothom, l'oposició que el senyor Felip feia al casament del bordet amb la seva filla, perquè els creia germans.

—I que no ho són, per ventura?— va dir mossèn Joan.

—No, senyor;—va dir, amatent, la llevadora.—Era un cas de consciència per a ell; però també ho era per a mí. El noi i la noia no són germans.

—Què dieu, santa cristiana?—digué, no amagant la seva alegria, el bo del senyor Rector. I tornà a preguntar:

—En Ventureta i la Ció no són germans?

—No, senyor.

—Ai, quin pes més gròs m'heu tret del cor!—va dir el senyor Rector, alçant-se. Però de prompte, com dubtant, afegí:

—Però, com ho sabeu, vós?

—Seguí, mossèn Joan — va dir, ara, tota calmosa, la llevadora.—Seguí i escolti, que és una mica llarg. Com ho sé? Molt senzill. Vostè ja recordarà com va ésser recollit el noi, que jo mateixa vaig portar una nit a la porta del casal. El noi fou recollit pel qui es creia ésser el seu pare i, d'acord amb ell, va ésser portat al casal. Però és que el nen que jo li havia de portar va morir escanyat per la seva àvia, que, pobre!, ja ho sap vostè que va perdre la raó en morir-se-li la filla de resultes del part.

Allò, de moment, ho vàrem poguer amagar enterrant la criatura amb la seva pobre mare, com si hagués nascut sense vida, i l'àvia, desventurada, va ésser portada a la bogeria. Com que no hi havia altre testimoni més que el meu i el del metge, aquest—el senyor Ribera—compadescut de tanta desgràcia, va accedir a que el tribunal no hi hagués d'intervenir, evitant l'escàndol; i ningú no ha sabut res fins ara, que ho dic al meu confessor.

Però ara el cas és diferent; ara jo li vinc a dir a vostè el què no podia, ni havia de dir al senyor Felip, a qui vaig evitar un disgust encara més gros si hagués sapigut tota la veritat. Jo li vaig portar el noi que ell sempre havia cregut fill seu; però aquell noi, en Ventureta, és el fill d'una pobre dona que el deslliurà la nit d'aquella gran desgràcia, qui em va demanar que el portessin a la Maternitat, en tant ella aniria a garbellar aigua per aquests mons de Déu...

El bon Rector escoltava, emocionat, la llevadora, i quan aquesta va acabar, li va dir:

—De manera que en Ventureta és el fill d'aquella pobre dona que no coneixem?

—Això mateix—respongué la llevadora.

—Com és, doncs, que no li havíeu dit mai a en Felip?

—Jo li diré. De primer, per a no donar-li el doble disgust d'haver perdut la mare i el fill, ja que ell havia promès solemnement a la mare que empararia el fill fins que poguessin emmaridar-se; després, jo volia i dolia. Veia tan feliç la gent de la masia!... Per què portar-los un conflicte, que me'n podia ben estar?...